

РУКОПИСИ НЕ ГОРЯТЬ...

СЬОГОДНІ ВПЕРШЕ ПОБАЧИТЬ СВІТ СТАТТЯ НАЙВІДОМІШОГО У ПАМ'ЯТІ СТАРШОГО ПОКОЛІННЯ ЛЮДЕЙ КЛЕВАНЩИНИ ХІРУРГА МИКОЛИ НОСАЛЬЧУКА «РОЗВИТОК ХІРУРГІЧНОЇ СЛУЖБИ РІВНЕНЬКОГО РАЙОНУ».

Польський оздоровчий табір, потім стаціонар, у якому знаходилось хірургічне відділення Клеванської лікарні. Сучасний вигляд.

Цю статтю, власноруч написану скоріше всього, у 1987 році, Миколою Кузьмичем Носальчуком, передав у редакцію завідуючий травматологічним відділенням Рівненської ЦРЛ Микола Каспрішен. Ми йому за це щиро вдячні.

Микола Олександрович, як і ряд інших нині практикуючих лікарів старшого покоління, знав Носальчука особисто і вважає його одним із своїх учителів.

Запропонована читачам стаття носить характер певного звіту – досить розповсюдженого «жанру» в радянський період, але написана професійно, із знанням справи. І хоча носить «тодішній» відбиток, цінна тим, що у ній фіксуються основні дати зародження і розвитку хірургії в Рівненському районі. Можливо, комусь не сподобається певний «радянський стиль» викладу матеріалу, але, зауважимо, що іншого тоді на районному та і на інших рівнях не існувало, і якби Носальчук намагався тоді писати по-іншому, хтозна, чи відбувся би він взагалі як хірург...

Безумовно, постать Миколи Кузьмича для нашої Клеванщини

неординарна. Його ім'я до сих пір із вдячністю згадують сотні людей, які дожили до наших днів і яких врятував його скальпель. У 2007-мі році наша газета помістила простору статтю про трьох визначних лікарів Клеванщини: Миколу Кузьмича Носальчука, Петра Никаноровича Івчика та Георгія Володимировича Горлинського. Життя їхнє склалося так, що усі вони, ледь переступивши 60-літній рубіж, пішли один за одним у вічність так, неначе разом згоріли, світивши іншим...

Микола Носальчук народився у селі Бронники у бідній селянській родині. У практичну медицину прийшов, коли уже став сімейним чоловіком. Закінчив медичний факультет Львівського університету. Цілком випадково, судячи з його біографії, потрапив на роботу в Клевань. Зустріч з тодішнім головним лікарем Клеванської лікарні В.Х. Астрахановим стала для нього вирішальною. Останній вмовив молодого лікаря стати його підлеглим. Утім, в ті часи це означало можливість віднайти не тільки свою гавань, а і можливість самореалізації. Якщо ти

хлопець талановитий. Носальчук був саме таким...

Клеванська лікарня тоді знаходилась в приміщенні колишнього польського оздоровчого табору (див. сучасне фото). Споруда, з огляду на наші дні, як для лікарні, тіснувата, але капітальна – до сих пір успішно стоїть. В радянський період тут не один наш земляк знову народився на світ. Не без зусиль Носальчука і його колег. Нині в будівлі – квартири клеванців...

Місцеві архіви чітко закарбували період, коли Носальчук очолював хірургічне відділення ЦРЛ: з 1 .08.1953 по 23.11.1991 рр. Майже 40 літ, а точніше – 3 тисячі днів... Дошка з такими ж зазначеними на ній датами сьогодні висить у вестибюлі хірургічного відділення сучасної Рівненської ЦРЛ. Нині у її стінах працюють вдячні учні Миколи Кузьмича...

Три тисячі днів... Якщо середньо статистично по одній операції на день... І за кожною – людське життя...

Земни Ангел-хранитель...

Віктор ПАРФЕНЮК.

» 3

РОЗВИТОК ХІРУРГІЧНОЇ СЛУЖБИ РІВНЕНЬСЬКОГО РАЙОНУ

Початки організації медичної допомоги населенню відносяться до кінця другої половини XIX століття, коли виникла так звана земська медицина. Земська медицина в Рівненському районі почала створюватися у 80-х роках XIX століття.

Першими лікарнями в Рівненському районі, побудованими земствами, була лікарня в селі Тютюковичі на 50 ліжок (теперішній обласний онкологічний диспансер) та лікарня в селі Горюдок на 25 ліжок.

В лікарні с. Горюдок з 1909 року працював лікар-хірург Дубинський Леонід Олександрович. Він започаткував у нашому районі хірургічні операції, і в 1912 році вперше на Рівненщині виконав операцію струмектомії.

Внаслідок історичних обставин, з 1920 року західні області України та Білорусії опинилися під владою буржуазної Польщі. В цей період, протягом її існування у 1918-1939 рр., по державну медичну допомогу українському на-

роду мови не було. Волинська область - теперішній Рівненський і Волинська області - мали до 20 маленьких лікарень загальною кількістю ліжок, які протягом 20 років не збільшувалися, а закривалися. Лікарня в селі Горюдок була закрита в 1926 році.

Із встановленням радянської влади на Рівненщині, в жовтні місяці 1939 року відкриваються лікарні в Клевани, Дядьковичах, Олександрії та Оржеві загальною кількістю ліжок на 75 ліжок.

Віроломний напад фашистської Німеччини на нашу батьківщину в перші дні війни припинив існування цих маленьких лікарень. Під час фашистської окупації стаціонарної медичної допомоги населенню не було. Місто Рівне та Рівненський район звільнено від фашистських загарбників 2 лютого 1944 року.

У другій половині 1944 року відкриваються лікарні в селищі Клевань на 15 ліжок, в селі Дядьковичі - на 25 ліжок, в Олександрії - на 15 ліжок, всього на 55 ліжок.

Перед операцією: М.К.Носальчук, Ф.М.Анненков, Г.В.Горпінський.

На кінець 1985 року в районі 780 ліжок. Влітку 1947 року Клеванська лікарня розширена до 35 ліжок. В березні 1949 року - до 50 ліжок. Розширено також лікарні в Дядьковичах та Олександрії. В цих лікарнях відкрито по 10 загальнохірургічних ліжок. На 1 січня 1986 року в районі 150 загальнохірургічних ліжок.

Наказом Рівненського обласного відділу від 22 березня 1949 року на посаду хірурга в Клеванську лікарню назначено Сергєєву Валентину Петрівну. В пристосованих трьох кімнатах розвернуто перев'язочну, передопераційну та операційну без електричного освітлення. Перший операційний день 19 червня 1949 року проведено хірургом Сергєєвою В.П. операції - апендектомія, грижеснічення та лавракторія при травмі живота. За 7 місяців 1949 року в Клеванській лікарні зроблено 39 операцій. В 1986 році за 3 місяці зроблено 250 операцій.

З 1 вересня 1953 року на посаду хірурга Клеванської лікарні призначено лікаря Носальчука Миколи Кузьмича. В 1954 році лікарня збільшується до 75 ліжок, хірургічний відділ - до 15 ліжок. В лікарні працюють два хірурги: Астраханов В.Х. (він же головний лікар) та Носальчук М.К. (він же завідуючий райздороввідділом). За 1954 рік в Клеванській лікарні зроблено 155 операцій, з них в основному апендектомія та грижеснічення, одна холецистектомія, 3-5 лавракторій при кишечній непрохідності, 12 защемлених гриз та інші.

В 1955-1956 роках в Клеванській лікарні проводяться такі операції як резекція шлунку при виразковій хворобі, холецистектомія, струмектомія, простатоденектомія, металлостеосинтез, венектомія при виразковій хворобі, ампутації нижніх кінцівок при

омертвінні стопи та інші. Ті ж самі хірурги працюють в амбулаторії, проводять прийом хірургічних хворих: тобто хірургічні, урологічні, травматологічні та ЛОР-хворі. Робочий день хірурга майже 12 годин.

У другій половині 1957 року за кошти райвиконкому (голова Печенний М.І.) придбано для хірургічного відділу операційний стіл, семиламповий світильник, наркочний апарат «Красногвардеець», хірургічні інструменти, автоклав та інше обладнання. Вперше в Рівненській області в районній лікарні застосовано загальний наркоз з допомогою апарату. За 1957 рік зроблено 184 операції, з них під загальним апаратним наркозом - 32.

В амбулаторіях налагоджується відкриття перев'язочних, вводиться диспансерне обслуговування хірургічних хворих беруться на диспансерний облік хворі грижами, зобом, хронічним апендикитом, варикозними венами, хронічним остеомиєломом, кістково-суглобовим туберкульозом. Починається проведення малих хірургічних операцій в амбулаторних умовах, розпочинається робота як оздоровлення допризваних і призваних. Проводиться робота з фельдшерами району з вивчення ознак гострого живота та своєчасного направлення таких хворих на стаціонар. Хірурги району займаються питаннями травматології, вивчаються причини травматизму, класифікацій травм. Хірурги беруть активну участь у конференціях, з'їздах, виступають з доповідями на обласних конференціях, пишуть статті у медичну пресу, займаються санітарно-освітньою роботою серед населення.

У 1958 році відкривається в лікарні фізіотерапевтичний кабінет. За цей рік проведено 206 хірургічних операцій. В Клеванську лікарню направлено ще одно-

Молодий хірург М.Носальчук.

го хірурга, це Горпінський Георгій Володимирович, який пізніше став першим організатором урологічної допомоги в районі. В 1959 році районна лікарня збільшується до 100 ліжок, хірургічне відділення - до 20 ліжок. У відділенні отримують оперативне лікування травматологічні хворі, ЛОР-хворі, проводяться гінекологічні операції, операції з видавлення катаракти ока (лікар-окуліст Шудло М.М., тепер він завідуює нейрофізіологічною лабораторією у професора Лізарова в Кургані). В Клеванській лікарні відкривається патогістологічна лабораторія, яка готує і читає гістологічні препарати, утворює діагностику. Проводяться панатомні конференції. Впровадження рентгенологічне обстеження хворих на сечо-кам'яну хворобу та на калькульозний холецистит. Проводиться венерогія при варикозній хворобі. В плановому порядку оздоровлюються хворі грижами, зобом, хронічним остеомиєлітом...

Микола НОСАЛЬЧУК. Далі буде...

РОЗВИТОК ХІРУРГІЧНОЇ СЛУЖБИ РІВНЕНЬСЬКОГО РАЙОНУ

Протягом 1960-1965 років зроблено 180 струмектомій по медичній Ніколаєву, 921 операція при грижах, 57 резекцій шлунку, 67 холецистектомій, біля 100 операцій при ургентній паталогії органів черевної порожнини.

1985 рік, з'їзд хірургів України в Одесі. Четвертий зліва - заслужений лікар України, відомий в області хірург С.Боровий. Поруч з ним праворуч - М.Носальчук.

відповідно апаратурою. Відкрито відповідно палату інтенсивної терапії, хірурги районі постійно працюють над підвищенням своєї кваліфікації, беруть участь у конференціях, з'їздах, бувають кожних 3-4 роки на курсах, користуються

дванадцятилітньої кишки. В роках 1973-1985 хірургічна служба нашого району залишається в недостатній матеріальній базі: хірургічні відділення розміщені в трьох лікарнях. Відповідно розділені хірургічні кадри. Здійснювати керівництво, консультувати важко. В хірургічному відділі ЦРЛ відсутній рентгенкабінет біохімічна лабораторія. Район практично не має центральної районної лікарні.

З 1978 року очолює центральну районну лікарню головний лікар району Анненков Федір Михайлович - вольова, енергійна людина. Він доклав багато старань та енергії для зміцнення матеріально-технічної бази лікувально-профілактичних закладів району. За рахунок коштів колгоспів, радгоспів та промислових підприємств побудовано центральну районну лікарню на 530 ліжок. Хірургічний відділ розширено до 80 ліжок, травматологічний відкрито на 40 ліжок. Операційний блок має 4 операційних. Одночасно побудовано на тій же кошти двоповерховий корпус в с. Олександрія, в якому розміщено поплікніку і родильне відділення з операційним блоком.

У 1979 році в район прибули хірурги Вервєга Михайло Степанович, Нікоревич Василь Радюкович, згодом онколог Меріжєєв Микола Петрович, гастроентеролог

ЦРЛ виконано 250 операцій тільки в стаціонарі, з них при ургентній паталогії 82 операції. На шлунку зроблено за перший квартал 1986 року всього 13 операцій, з них 9 - органозберігаючих і 4 резекції шлунку. Хронічних холециститів - 7, гострих - 4, всього холецистектомій - 11. Хірургічна активність за цей час становить 72,8%. Середнє перебування хворих на стаціонарі протягом останніх 5-6 років становить 13,0-12,5 днів. Ускладнення в хірургічних відділеннях району від 3-х до 5%. Смертність при ургентних захворюваннях органів черевної порожнини з останні 5 років - 0,7%. При гострому апендициті смертність - 0, при гострому холециститі - 0, при защемленні грижі - 0, серед дітей - 0.

За останні 5 років з гострою паталогією органів черевної порожнини поступило 1374 хворих, з них пізніше 24 годин від початку захворювання - 176 хворих, що становить 12%. Цей показник ще високий і над його зниженням працюють хірурги і медпрацівники району.

Коллектив хірургічного відділу бере активну участь у житті лікарні: воєни - учасники хору, який отримав звання «Народний хор»; допомагають працювати колгоспам, ремонтують власними силами відділення, проводять значну роботу по додержаві, відкриттю

працівників удостоєний звання «Почетний донор СРСР». Лікар-анастезіолог Івчич П.Н. за сумлінну працю у 1981 році нагороджений орденом «Знак Пошани». Лікар Горпінський Г.В. нагороджений медаллю «За трудову доблесть». Лікар Носальчук М.К. - відмінник охорони здоров'я, нагороджений знаком «Побідитель соцсоревнования за IX і X-ю п'ятилітку». Санітарка хірургічного відділу Поліщук К.П. нагороджена медаллю «За трудове отличие». Весною 1986 року медичні працівники ЦРЛ - 26 родин стали новоселами, в тому числі і лікарі-хірурги Денюков Б.М., Голубовий П.Г.

У хірургічному відділі ЦРЛ щорічно впроваджуються в практику діяльність досягнення медичної науки. Освоєно організаторську операції на шлунку, мезодуку операції при калькульозних панкреатитах з накладанням панкреатоеюноанастомозу, реконструктивні операції на жовчяних потоках...

На цих словах, скоріше всього зрозумілим лише медиком, обривається історія хірургічної служби Рівненського району, написана рукою чудового хірурга Миколи Кузьмича Носальчука. Звичайно, сьогодні перші медпрацівники не стоять задовані «домотапи працю колгоспам». І їх не нагороджують жодними «Победи-

збільшується до 150 ліжок - це вже Центральна районна лікарня Рівненського району. Хірургічний відділ зростає до 45 ліжок, в тому числі 10 ліжок - урологічних. Одночасно в номерній лікарні с.Олександрія відкрито травматологічне відділення на 30 ліжок. В номерній лікарні с. Дядьковичі залишається 30 ліжок загального хірургічного профілю, з них 10 ліжок - гінекологічних. Так вперше Рівненський район має 105 ліжок хірургічного профілю, в тому числі 30 ліжок - травматологічних. Хірургічних операцій в ЦРЛ за один рік - до 500, всього операцій по району за 1 рік - до 1000. зросли хірургічні кадри району. В 1973 році в районі працює загальних хірургів чотири, травматологів - три, урологів - один, всього 8 чоловік, операційних медсестер сім осіб. Підготовлено лікарів-резіма-толога та анестезіолога. Івчика Петра Никаноровича, двох анестезистів з медсестер лікарні.

В Рівненському районі поступово зміцнюється анестезіологічна служба. Операційний блок ЦРЛ хоча і тісний, забезпечується

ють медичні журнали. На 1969 рік в районі хірургів з вищою категорією один, з першою - два. Хірургічні операції з кожним роком частіше проводяться під загальним знеболенням. Починаючи з 1974 року всім дітям всі операції виконуються тільки під загальним знеболенням. У дорослих поступово все більше операцій під наркозом, місцева анестезія залишається при грижеснінці, доброякісних пухлинах. Медперсонал хірургічного відділення ЦРЛ - комсомольці, медсестри, санітарки - став зрілим, професійно злагодженим, дружним, як одна сім'я. У відділенні проводиться санітарно-освітня робота, встановлено радіоузлу, який дав змогу через магнітофонний запис систематично читати лекції і бесіди всім хворим у кожній палаті.

Поступово стало зменшуватись число хворих з запущеною патологією «гострого живота». Активне лікування гриж привело до значного зменшення защемлених гриж, особливо у старших віком людей. Зменшилось число грізних ускладнень виразкової хвороби шлунку та

сестра хірургічного відділу Теслюк Валентина Іванівна. Всі вони - ентузіасти своєї улюбленої хірургії, особливо Теслюк В.І., яка стала всім нам за приклад високої медичної культури і добросовісного ставлення до своїх обов'язків. Сьогодні в районі працює 132 лікарі, з них хірургічного профілю 14, що становить на 10000 населення 1,7 лікаря (по Україні - 3,3), у тому числі загальних хірургів - 1,06, травматологів - 0,23, урологів - 0,12, дитячих хірургів - 0,12, онкологів - 0,12. Всього хірургічного профілю ліжок в районі 150, з них хірургічних - 90, урологічних - 20, травматологічних - 40. Забезпеченість хірургічними ліжками на 10000 населення в загальному становить 17,7, у тому числі хірургічної - 10,6, травматологічної - 4,3, урологічної - 2,3. В поліклініці ЦРЛ працюють: загальний хірург, травматолог, уролог, онколог, дитячий хірург на 0,5 ставки.

Всі хірурги поліклініки забезпечені кабінетами, перев'язочними, операційним блоком. За перший квартал 1986 року в

візиди на ФАПі, в дільничні лікарні, виступають з лекціями перед населенням. Багато медичних працівників району, в тому числі і хірургічної спеціальності, удостоєні державних нагород. В районі працюють двоє відмінників охорони здоров'я, більше 30 мед-

тель соціального обслуговування». Але і по сьогодні не менше яскрава зріла Микола Носальчука і його сподвижників. Рятуючи життя багатьом людям, вони тим самим запалили тисячі інших зірок.

Закінчення. Початок у попередньому номері.

Вулиця в Клевані, яка носить ім'я Миколи Носальчука.